

В статье обоснована необходимость страхования земель сельскохозяйственного назначения от ухудшения их качественного состояния. Предложены методические рекомендации по оценке ущерба в результате ухудшения качественных показателей земельных участков при наступлении страхового события природного или техногенного происхождения.

Страхование, земельный участок, качественное состояние, оценка ущерба.

The paper substantiates the need for insurance of agricultural land from worsening their quality status. Proposed guidelines for assessment of losses due to deterioration of land quality indicators when the insured event of natural or anthropogenic.

Insurance, land, quality condition score loss.

УДК 334.330.46

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

***В. Д. Войтюк, доктор технічних наук, професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України***

***А. В. Войтюк, кандидат економічних наук
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»***

В статті розглянуто понятійний апарат, що розкриває сутність понять «механізм», «організаційно-економічний механізм», «технічний потенціал». Представлено організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку технічного потенціалу. Розглянуті сучасні підходи до вирішення даної проблеми й обґрунтований підхід щодо їх удосконалення.

Механізм, організаційно-економічний механізм, технічний потенціал, аграрне виробництво.

Постановка проблеми. Сьогодні особливої актуальності набуває питання продовольчої безпеки України, яка залежить від якості і валового врожаю, що потребує вивчення концептуальних підходів до підвищення рівня технічної забезпеченості та раціонального використання матеріально-технічних ресурсів агропромислового комплексу.

© В. Д. Войтюк, А. В. Войтюк, 2015

Мета досліджень полягає в розробці рекомендацій щодо побудови структури організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку техніко-технологічного потенціалу аграрного виробництва з урахуванням сучасних процесів в Україні.

Результати досліджень. Розвиток ефективного аграрного виробництва в умовах глобалізації економіки та жорсткої конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції вимагає постійної і цілеспрямованої технічної модернізації аграрної галузі. Для сучасного стану аграрного виробництва України, характерно істотне зниження і системна деградація машинно-тракторного парку сільськогосподарської техніки. Це впливає на виробничі та економічні показники діяльності аграрного виробництва. Технічна модернізація є рушійною силою для зниження собівартості і підвищення якісних характеристик сільськогосподарської продукції, а також є «двигуном» прогресивного розвитку аграрної галузі. Реальний стан та темпи відновлення матеріально-технічної бази аграрного виробництва та в сучасних економічних умовах для виробників багато в чому залежать від фінансового стану, розміру підприємства, ефективності господарської діяльності та інших критеріїв, які можуть впливати на доступність запозичених коштів та коштів державної підтримки.

Технічний потенціал аграрного виробництва правомірно розглядати як складову частину виробничого потенціалу АПК. У вузькому сенсі він являє собою сукупність технічних засобів, які здатні виконувати певні технологічні операції при виробництві відповідної продукції в заданих обсягах. Крім наявного складу машинно-тракторного парку на технічний потенціал аграрного виробництва і наявні втрати врожаю впливає технічний рівень машин, виробничі витрати, рівень їх сервісного супроводження, ступінь підготовки інженерно-технічних працівників, професійний рівень механізаторських кадрів. Тому поняття «Технічний потенціал» має представляти не тільки технічний, але й технологічний, економічний, а так само і соціальний аспект сільськогосподарського виробництва через вплив ергономічних характеристик машин, зайнятість і кваліфікацію працівників галузі, умови та рівень оплати їхньої праці.

Отже, сукупний технічний потенціал всіх учасників спільного виробництва сільськогосподарської продукції можна розглядати як інтегрований фактор його ефективності. Для реалізації рішення вказаної проблеми розроблено принцип формування технологічного, економічного і соціального результату ефекту від розвитку та реалізації технічного потенціалу, який представлено на рис. 1.

Одна з найважливіших особливостей сільськогосподарської техніки полягає не тільки в економії праці, часу та інших ресурсів, а й у тому, щоб максимально сприяти підвищенню врожаю.

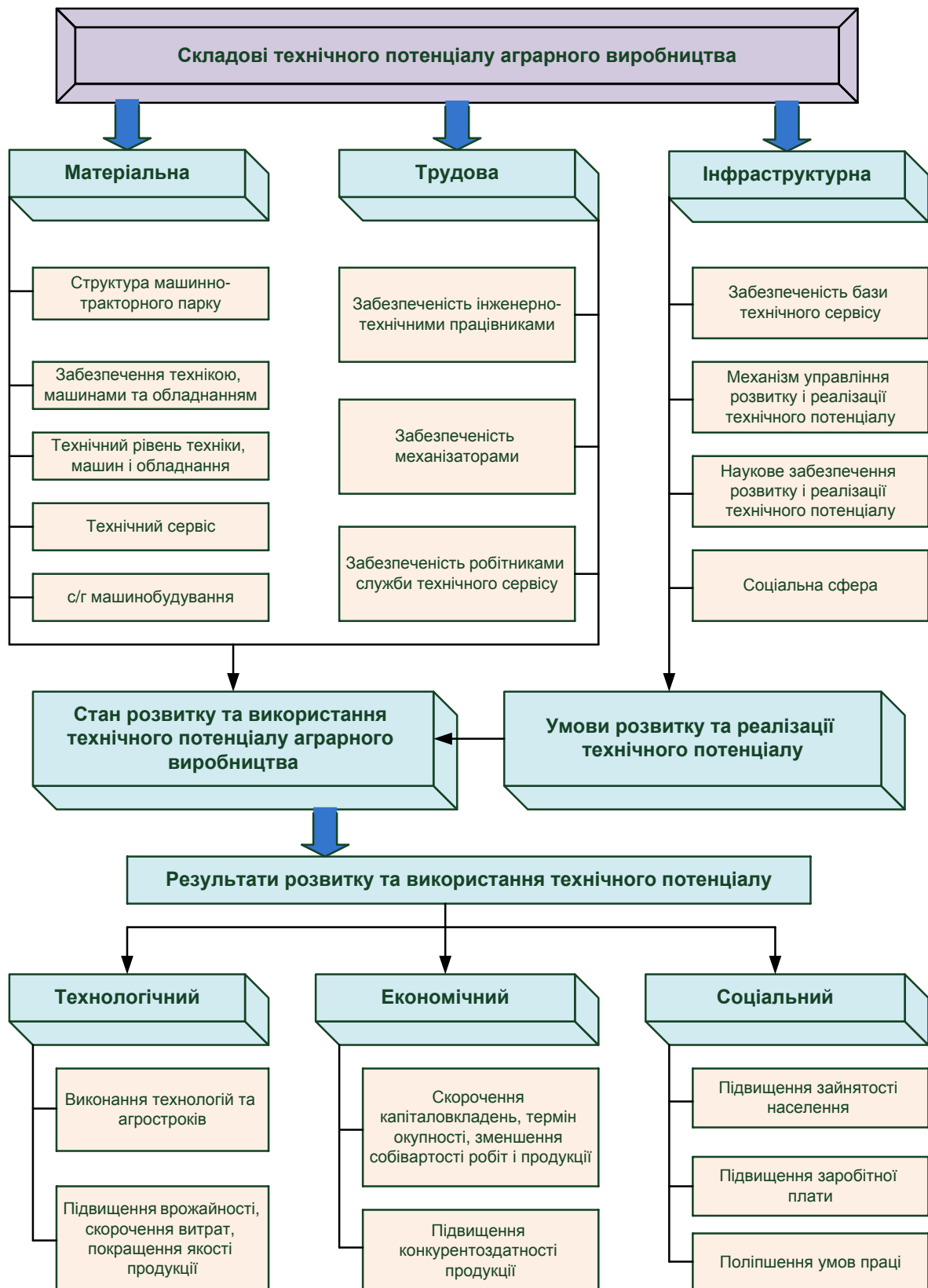

Рис. 1. Схема формування та розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва.

Завдяки цьому господарства, краще забезпечені технікою, мають можливість ширше застосовувати прийоми підвищення врожай-

ності, вносити більше добрив, скорочувати терміни посіву та збирання і т. ін. Зі зростанням врожайності підвищується продуктивність праці, знижується собівартість продукції. Таким чином, збільшуються обсяги виробництва, здешевлюється продукція, тобто забезпечується рентабельність підприємства.

Необхідно відмітити, що кількісний склад та технічний стан матеріально-технічної бази не дозволяють виконувати механізовані роботи у встановлені агротехнічні терміни, а деякі роботи не виконуються взагалі, що погіршує технологічний рівень аграрного виробництва. Без відновлення та розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва організаційно-економічні перетворення в агропромисловому комплексі не дають позитивних результатів. Рішення проблеми відтворення технічного потенціалу вимагає здійснення комплексу заходів. Формуванню механізму відновлення технічного потенціалу повинен передувати аналіз його стану, облік факторів, що впливають на стан машинно-тракторного парку, визначення нормативної потреби і дефіциту технічного потенціалу. Дія механізму базується на фактичному стані технічного потенціалу, і з урахуванням розміру його дефіциту визначаються основні напрями його відновлення і розвитку.

1. Динаміка наявності тракторів і зернозбиральних комбайнів у сільськогосподарських підприємствах України в 2000–2014 рр.

Види машин	Роки						2014 р. у % до 2000 р.
	2000	2010	2011	2012	2013	2014	
Усього тракторів, включаючи трактори, на яких змонтовані машини	318927	151287	147131	144947	140541	130811	41,0
Зернозбиральні комбайни	65240	32750	32062	31158	29364	27196	41,7

Джерело: Розраховано за даними: Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві у 2014 році. Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики, 2015. – С. 7.

Як видно з даних табл. 1, відбулося скорочення кількості всіх видів сільськогосподарської техніки, окрім роздавачів кормів для свиней. Відзначимо, що вступ України до СОТ поставило принципово нові завдання перед аграрними виробниками щодо підвищення конкурентоспроможності та якості своєї продукції, при вирішенні яких рівень технічної оснащеності є одним з ключових факторів. Скорочення кількості аграрної техніки – природне явище на тлі технічного прогресу, зокрема модернізації сучасної аграрної техніки.

З цією метою нами запропонований організаційно-економічний механізм модернізації технічного потенціалу аграрного виробництва, який передбачає тісний взаємозв'язок між державою, наукою, фінансовими інститутами, організаціями, що виробляють аграрну техніку та обладнання, а також аграрними виробниками, які є центральною ланкою даного механізму.

Розвиток технічного потенціалу залежить від наявності ефективного організаційно-економічного механізму. Однак багато науковців у своїх дослідженнях з питань технічного потенціалу в основному зосереджують увагу на розв'язання окремих питань, а не в комплексі тобто формування цілісного механізму розвитку технічного потенціалу [1-7]. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва – це сукупність всіх взаємопов'язаних складових, які включають в себе рівень забезпеченості аграрного виробництва сільськогосподарською технікою, розвиток аграрного машинобудування, механізми державної підтримки, кадрову оснащеність, фінансово-кредитну систему, що сприятиме досягненню очікуваних економічних, соціальних, екологічних та інших результатів. Причому, всі ці складові потрібно розглядати як з позицій держави та на регіональному рівні, метою яких є вирішення соціально-економічних питань, так і з позицій суб'єктів аграрної діяльності, метою яких є отримання прибутку.

Функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва включає поєднання двох складових: організаційної, що передбачає формування системи різних інститутів, що мають організаційний вплив на суб'єкти аграрної діяльності та суміжні сектори економіки; - економічної (податкова система, фінансова політика, інвестиційна діяльність тощо).

Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку технічного потенціалу є цілісним утворенням з чітко вираженою структурою – підсистемами, які її формують за двома базовими блоками (організаційним й економічним), між якими налагоджена система стійких взаємозалежностей, тобто деструктивність однієї підсистеми спричиняє деструктивність іншої та, як наслідок, усього механізму, і навпаки (рис. 2). З підвищенням значення аграрної галузі в економіці країни збільшується участь держави в управлінні аграрним комплексом. В Україні аграрну галузь визнано одним із ключових секторів національної економіки. Відповідно, це вимагає особливих підходів до управління аграрними підприємствами.

Ключовими блоками організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва є забезпечення його розвитку, важелі державного регулювання.

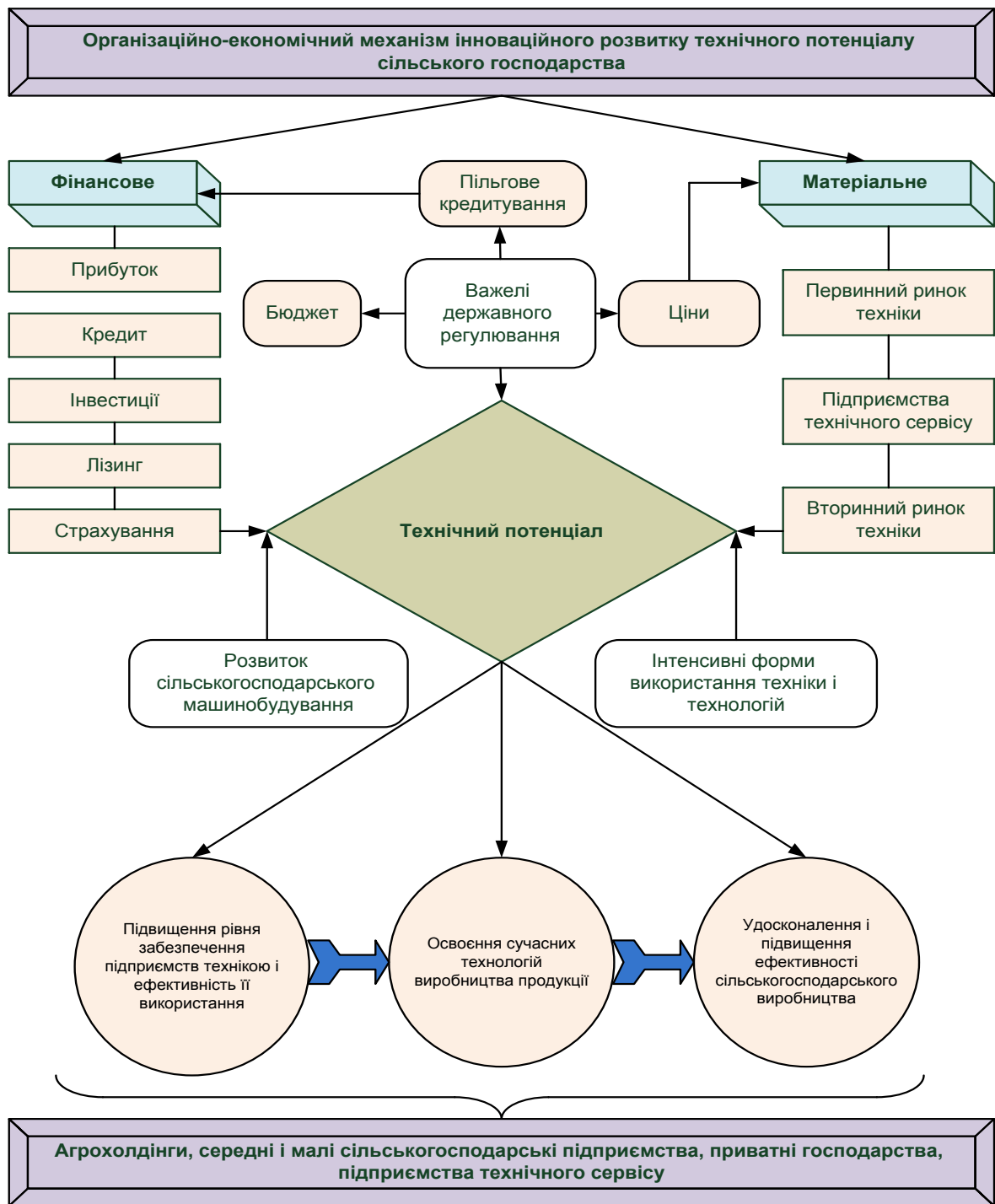

Рис. 2. Схема організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва.

Забезпечення процесу розвитку технічного потенціалу має два напрямки: фінансове і матеріальне. Фінансове забезпечення потенціалу включає як власні джерела фінансування - прибуток, дохід аграрних виробників, так і позикові - кредит, лізинг, що має спричинити за собою залучення банківських та інших фінансових структур в аграрне виробництво. Необхідно також залучати інвесторів. Матеріальне забезпечення представлено первинним і вторинним ринками

аграрної техніки та підприємствами технічного сервісу. Прискорення темпів розвитку аграрного виробництва вимагає різкого збільшення випуску і постачання сільському господарству тракторів, комбайнів, автомобілів та інших машин.

Механізм розвитку технічного потенціалу повинен включати такі важелі державного регулювання як: ціни, тобто контроль цін на засоби виробництва, ресурси, забезпечення гарантованих цін на продукцію АПК; бюджет, тобто фінансування цільових програм, система субсидій, компенсацій та дотацій, розвиток системи страхування, бюджетні позички; інвестиції в аграрне виробництво, їх стимулювання, розвиток лізингу; кредити, тобто субсидування процентної ставки за кредитами, пільгове кредитування, виділення довгострокових кредитів. Дія цього механізму в повній мірі повинно забезпечувати організаційну спрямованість і взаємну узгодженість всіх структурних блоків і ланок. В результаті, по-перше, повинен підвищитися рівень забезпеченості сільськогосподарських підприємств технікою і рівень ефективності її використання; по-друге, повинно здійснитися впровадження та освоєння сучасних технологій виробництва аграрної продукції; по-третє, все це спричинить удосконалення аграрного виробництва та підвищення його ефективності.

Вирішення проблем аграрного виробництва напряму пов'язане з переведенням галузі на сучасні агропромислові технології. Необхідно якнайшвидше впровадження новітніх наукових розробок в аграрній сфері. Підвищення технологічного рівня стає стратегічним фактором зміцнення конкурентоспроможності аграрного виробництва, а для специфічних українських агрокліматичних умов – одним з базових умов стабільності і стійкості роботи АПК.

Висновок. В роботі показано, що реальний стан та темпи відновлення технічний потенціалу аграрного виробництва в сучасних економічних умовах не відповідає його техніко-технологічним передумовам і багато в чому залежать від фінансового стану, розміру підприємства, ефективності господарської діяльності та інших критеріїв, які можуть впливати на доступність запозичених коштів та коштів державної підтримки. Доведено, що забезпечення процесу розвитку технічного потенціалу має два напрямки: фінансове і матеріальне. Для реалізації вказаного розроблені шляхи формування та розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва та організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку технічного потенціалу аграрного виробництва

Список літератури

1. *Великий* тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.

2. *Экономический словарь*. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://abc.informbureau.com/html/oicssenoaaiue_iaoaieci.html
3. *Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю проєктних організацій* / І. Моргачов // Схід. – 2006. – № 5.
4. *Козаченко Г. В.* Організаційно-економічний механізму як інструмент управління підприємством / Г. В. Козаченко // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2003. – № 11.
5. *Мандзюк О. М.* Сутність та особливості організаційно-економічного механізму трансформації відносин власності [Текст] / М. О. Мандзюк // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – 2011. – № 2. – С. 139–144.
6. *Белая И. П.* Концептуальная модель организационно-экономического механизма управления гибкостью производственных систем / И. П. Белая, П. В. Егоров // Вісник Донецького університету / Серія В: Економіка і право. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – № 2. – С. 7–16.
7. *Лузан Ю. П.* Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретично-методологічний аспект / Ю. П. Лузан // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 3–12.

В статье рассмотрены понятийный аппарат, раскрывающий сущность понятий «механизм», «организационно-экономический механизм», «технический потенциал». Представлены организационно-экономический механизм инновационного развития технического потенциала. Рассмотрены современные подходы к решению данной проблемы и обоснованный подход к их усовершенствованию.

Механизм, организационно-экономический механизм, технический потенциал, аграрное производство.

In paper the conceptual apparatus that reveals the essence of concepts of "mechanism", "organizational and economic mechanism", "technical capacity". Presented organizational and economic mechanism of innovative development of technological capabilities. The modern approaches to solving its problem and reasoned approach to improve them.

Mechanism, organizational and economic mechanism, technical capacity, agricultural production.